

Heliotroop (*Heliotropium arborëscens* L.)

Geur en kleur

Elk jaar heb ik een groep planten van de heliotroop in mijn achtertuin staan. Wie eenmaal een zomer lang heeft kunnen genieten van de heerlijke bloemgeur, die iets weg heeft van vanille, wil er niet meer zonder. Bovendien, de fraaie bloemkleur mag er ook zijn.

Afkomstig uit Peru

Heliotroop is een lid van de familie van de ruwbladigen (*Boraginaceae*) en behoort tot het geslacht zonnewende (*Heliotropium* L.). Een geslacht van ongeveer 250 soorten met natuurlijke groeiplaatsen in tropische en subtropische gebieden. Onder de soorten vinden we de struikvorm of half-struikvorm, ook kunnen de planten kruidachtig zijn. De in onze tuinen veel toegepaste soort, de heliotroop, ook wel zonnewende genoemd, is afkomstig uit Peru. Het is een halfstruikje, dat meestal als eenjarige wordt behandeld omdat het hier niet winterhard is. Behalve in de border is de heliotroop ook toe te passen voor potcultuur, met de mogelijkheid om binnenshuis te overwinteren.

Namen

De naam zonnewende houdt geen enkel verband met de 'keer' van de zon maar is louter een vertaling van de wetenschappelijke naam *Heliotropium*, die is afgeleid van het Griekse helios=zon en trepein=wenden, keren. De naam verwijst naar een aanname uit vroegere tijden dat de bloemen zich steeds naar de zon zouden wenden, hetgeen een misvatting is.

Zacht behaad

Onze tuin heliotroop kan in de vrije natuur een hoogte bereiken van circa 1,20 meter, maar in de tuin haalt hij nog niet de helft daarvan. De gehele plant is zacht behaad. De wisselstandige bladeren hebben een brede lancet-vorm en zijn aan de bovenzijde gegroefd op de nerven.

De bloei begint in juli en zet zich voort tot in de late herfst als de kou er een eind aan maakt. De bloemen staan aan vertakkingen in schichten. Aan het eind daarvan vormen zich telkens nieuwe bloemen, waardoor de plant langdurig in bloei staat.

De kelk bestaat uit vijf spitse bladen die aan de voet komvormig met elkaar zijn vergroeid. Ook de kroon-

bladen, eveneens vijf in getal, zijn met elkaar vergroeid. Samen vormen ze aan het begin van de bloemkroon een buisvormig deel. Langs de rand daarvan vormen vijf driehoekige lobben een brede vlakke zoom. Er zijn cultuurvariëteiten met purperen, violette, lavendelkleurige en witte bloemen.

Langs helmknoppen en stempels nectar puren

De meeldraden hebben een zeer korte helm draad; ze staan tussen de lobben en zijn met de bloemkroon verbonden. De helmknoppen staan iets voorovergebogen schuin boven de stempels. Het stuifmeel is lichtgeel van kleur. De stuifmeelkorrels hebben drie spleetvormige kiemopeningen. Op het eerste gezicht lijken het er zes te zijn, maar tussen de kiemspletten liggen op het korreloppervlak lichter getinte banen, pseudo-kiemopeningen genoemd.

De stamper heeft een brede kraag direct onder de stempels gelegen. Het vruchtbeginsel bestaat uit twee delen. De stijl staat daar niet tussen, zoals bij andere geslachten van de familie, maar aan het einde daarvan, karakteristiek voor het geslacht zonnewende. De delen van het vruchtbeginsel staan ingebed in een kussenvormige discus, waaruit de nectar tevoorschijn komt.

Om de nectar te kunnen opnemen moeten bijen met de tong langs de helmknoppen, die aan de binnenzijde opengaan, en langs de stempels die daar schuin onder staan. Ze zullen op deze wijze met beide in aanraking komen en de bestuiving tot stand kunnen brengen.

Vermeerdering

Na de bloei valt de bloemkroon af en wordt de vrucht, bestaande uit vier nootjes, door de bloemkelk omsloten. De nootjes hebben een rimpelig oppervlak en zijn zwart gekleurd. Voor het ontkiemen van het zaad is warmte een vereiste.

Heliotroop laat zich ook vermeerderen door het maken van stekken in augustus of februari.

Heliotroop (*Heliotrópium arboréscens* L. syn. *H. peruvíanum* L., *H. corymbósum* Ruiz. et Pav.)

A deel van plant met bloeiwijze; B bloem; C doorgesneden bloem; D meeldraad; E stuifmeelkorrel: 1 equatoriaal, 2 polair; F stamper; G gesloten kelk met rijpende vrucht; H vrucht van vier nootjes.